

La masia Rocosa de Lluís Domènech i Montaner

El petit laboratori d'assaig del modernisme català

CARLES SÀIZ I XIQUÉS

Universidad Nacional de Educación a Distancia (UNED)

*Lluís Domènech i Montaner's country house Rocosa:
the small test laboratory for Catalan Modernism*

L'autor, l'historiador Carles Sàiz, ens apropa en aquest article a la masia Rocosa, la casa d'estiueig de la família Domènech i Roura a Canet de Mar. Des d'aquesta construcció rural barroca, l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner va gestar edificis tan singulars com els de l'Exposició Universal de 1888, el Palau de la Música o l'Hospital de Sant Pau. Domènech i Montaner va convertir el mas de Canet en el seu petit laboratori d'assaig del modernisme català.

Paraules clau: Lluís Domènech i Montaner, Masia Rocosa, Canet de Mar, modernisme

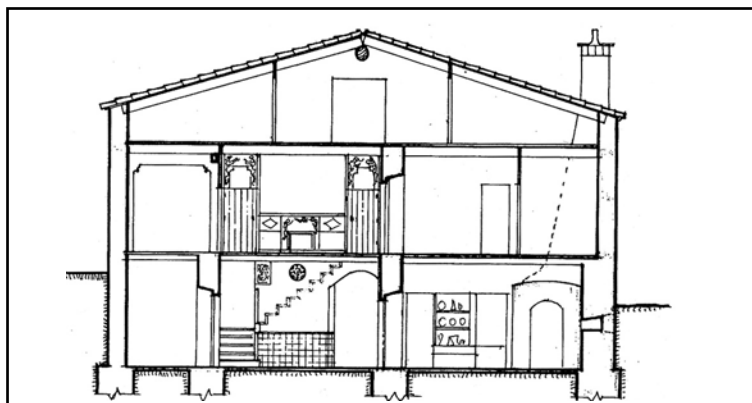
In this article, the historian Carles Sàiz explores Masia Rocosa, the country house which was the summer dwelling of the Domènech i Roura family in Canet de Mar. From this baroque rural building, the architect Lluís Domènech i Montaner developed designs as singular as those included in the Universal Exhibition of 1888, and El Palau de la Música and the Sant Pau Hospital in Barcelona. Domènech i Montaner transformed the country house in Canet into his own small test laboratory for Catalan Modernism.

Keywords: Lluís Domènech i Montaner, Masia Rocosa, Canet de Mar, Catalan Modernism.

L'Exposició Universal de Barcelona de 1888 va acabar de consolidar Lluís Domènech i Montaner com un professional de prestigi. El 30 de juny de 1887 l'arquitecte va ser nomenat director de la secció cinquena de les obres del certamen i, des d'aquest càrrec, tindrà l'oportunitat de demostrar amb escreix tot allò que proposava l'any 1878 en el seu article *En busca d'una arquitectura nacional*. Domènech projectarà alguns dels edificis més destacats de l'Exposició, com el Gran Hotel Internacional, el Cafè-Restaurant del Parc de la Ciutadella i també la reforma de l'Ajuntament de la ciutat. Per tant, a partir d'aquell moment, es va centrar exclusivament a desenvolupar aquests treballs i, arran d'això, va decidir traslladar-se a Canet, a can Rocosa, una masia del segle XVII on des de 1875 Domènech hi passava les temporades d'estiu amb la seva esposa i els seus primers fills. Per poder combinar la activitat arquitectònica amb les atencions a la seva família, Domènech va eixamplar la propietat i va adquirir, anys abans, una casa de poble situada al

Façana de la masia Rocosa, als anys 70 i a baix, secció feta per Lluís Bonet i Garí.

Mosaics de la Casa Thomas, que Domènech també integra darrera el rentamans de can Rocosa (2012)

Guix d'Eusebi Arnau que es pot veure a l'interior de la masia Rocosa i a la dreta, el treball quan es va publicar a *Garba*

Arxiu Carles Sàiz

costat de la masia Rocosa, al xamfrà de la riera Gavarrà amb la Buscarons. Domènech va enderrocar els murs de l'eixida de la nova casa i també els de l'antiga era de can Rocosa i va comunicar els patis de les dues construccions. Va destinar la nova casa a residència familiar i dedicà la masia a estudi d'arquitectura, des d'on va anar ideant, dia rere dia, la totalitat dels projectes per a la Exposició durant l'estiu de 1887.¹ Una vegada acabà els encàrrecs, Domènech seguí mantenint can Rocosa com a despatx durant les llargues temporades que passava a Canet. Cal tenir present que els Domènech molts anys arribaven per Setmana Santa i a vegades no deixaven el poble fins passada la festa de la Puríssima. I aquesta presència continuada de l'arquitecte a Canet va fer que l'empremta modernista de Domènech també quedés recollida a la

masia on, no només va projectar els edificis de l'Exposició Universal, sinó que va seguir treballant durant llargues temporades en els diferents projectes de Comillas (Cantàbria) i Barcelona, i ja a principi del segle XX, en d'altres propostes arquitectòniques com ara el Palau de la Música (1905-1908) o l'Hospital de Sant Pau (1902-1913). Coincidint amb el treball d'aquests dos darrers projectes, l'any 1905 Domènech va decidir portar a terme també un procés de rehabilitació integral de la masia Rocosa per adequar el vell edifici als nous temps.²

Conscient de l'antiguitat de la construcció, Domènech va voler ser molt curós i va mantenir tots els elements barrocs originals de l'habitatge, altrament però, també va voler donar una empremta personal a la construcció i, essent el seu espai de creació, va optar per inte-

grar a les seves parets diferents proves de guix i elements ceràmics modernistes provinents dels encàrrecs arquitectònics que anava fent. Per sanejar les humitats de la planta baixa de la masia, va aplacar arrambadors de rajola ceràmica que li havien servit de models per algunes de les seves obres. Per exemple, els elements ceràmics que encara es poden veure al rebedor de la planta baixa són els mateixos que utilitzarà per decorar el vestíbul i algunes de les columnes del Palau de la Música (1905-1908). A la cuina de la masia, Domènech va mantenir la gran llar de foc que caracteritzava aquelles construccions barroques; el cremador de pedra, el forn de pa i el rentamans autèntic del segle XVII. I al darrera de la pica, hi va col·locar rajola modernista bitònica, blava i groga, de característiques zoomòrfiques, dissenyada per Domènech per revestir la façana de la Casa Taller Thomas de Barcelona (1895-1898).

Domènech va arranjar també una petita habitació de la planta baixa com a bany i, per aïllar les humitats, va enrajolar la cambra completament amb ceràmica floral que havia estat dissenyada pel seu amic Antoni Gallissà.³

L'accés al primer pis manté l'estructura tradicional de les escales de masia, amb un interessant espiell barroc. Domènech hi instal·là un element circular ceràmic del Palau de la Música per rematar el punt de sortida del passamà de la barana mentre que a la paret del primer replà va integrar-hi un model de ventilador floral idèntic al que havia utilitzat per rematar la part superior de la façana de la Casa Lleó Morera (1902-1906) de Barcelona.

Domènech també va decorar totes les llindes de les obertures interiors de can Rocosa amb deu modelats

Entrada de la masia Rocosa. Es pot veure l'espiell barroc i els diferents elements modernistes que Domènech integrà el 1905

de guix. Són les proves que va utilitzar l'escultor Eusebi Arnau per fer els treballs escultòrics de pedra que trobem també avui encara als arcs del rebedor i a les sobreportes interiors del pis principal de la Casa Lleó Morera. Tots aquests models de guix formen part d'un conjunt escultòric que s'inspira en la popular cançó de bressol *La dida de l'infant rei*. La cançó fa referència a un miracle que fa la Mare de Déu a una dida que retorna a la vida el fill d'un rei. Domènech va instal·lar aquests guixos a les obertures de la planta baixa i primer pis de la masia Rocosa a partir de 1906. Si més no, la revista *Garba* va publicar una imatge

Arxiu Carles Sàiz

Llindes d'Eusebi Arnau, a la Casa Lleó Morera i diferents models dels guixos originals, a les obertures interiors de la masia Rocosa

Arxiu Jordi Domènech

Despatx de la masia Rocosa, amb la taula de treball, llibreria i llar de foc dissenyada per Lluís Domènech i Montaner

Arxiu Carles Sàiz

Botons ceràmics del despatx de can Rocosa i els de la Fonda Espanya de Barcelona.

d'aquesta prova acabada de fer, concretament la de l'escena de la dida donant el pit a l'infant rei,⁴ que avui es pot veure encara en un sobreporta del vestíbul d'entrada a la masia.

A la sala principal de la primera planta, Lluís Domènech hi va tenir sempre el seu espai de treball. Encara avui podem veure la gran taula basculant de l'arquitecte i la llibreria de l'habitació, mobiliari que va estar dissenyat per ell mateix a inicis de segle XX. I en aquesta mateixa estança l'arquitecte hi va integrar noves proves de guix de l'escultor Eusebi Arnau. A la llar de foc de l'estança, que conté un basament de maó cuit vista, Domènech hi va voler incorporar una prova de guix d'arc esculptat on hi podem veure un Sant Jordi lluitant amb el drac per defensar la donzella,⁵ i hi aplicà rajoles antigues d'estil mudèjar,⁶ i botons ceràmics grocs provinents de les obres de l'Hospital de Sant Pau. També d'Eusebi Arnau era el modelat de guix del bust de Ricard Domènech, fill de

Domènech i Montaner, que va servir per esculpir l'escultura de Sant Rafel que es troba en el pavelló dedicat a aquest sant dins del recinte de l'Hospital de Sant Pau. També era d'Arnau el nedador, una peça de gran interès, que va estar modelada amb exquisida qualitat i Domènech la va tenir col·locada, durant molts anys, a sobre la llar de foc del seu despatx.

Domènech també va integrar, en el marc d'una porta interior, un modelat original d'un basament floral que va servir de model per a la peanya que sustenta un dels àngels de la porta de la Capella Privada de la Universidad Pontificia de Comillas (1889-1892).

L'arquitecte va aprofitar també la reforma de can Rocosa per instal·lar arrambadors al seu despatx, de fibra de cànem i un fris de llistons amples i de gran relleu, disposats entre ells formant rombes on s'hi alternen diferents mostres de botons de ceràmica vidriada blava que reproduïen els escuts de les diferents províncies d'Espanya. Tant les peces de

Arxiu Jordi Domènech/Arxiu Carles Sàiz

Guix del basament floral (foto esquerra) idèntic a l'esculpit per Eusebi Arnau per als àngels de la capella privada de Comillas

l'arrambador de fusta com els detalls ceràmics van ser dissenyats per Domènech per decorar el menjador interior de la Fonda Espanya de Barcelona (1902-1903). Pel que fa a les quatre habitacions annexes a la sala principal, Domènech també va decorar aquestes estances amb d'altres elements d'Arnau. A les parets de les habitacions hi va col·locar diferents models de guix amb les nimfes dels nous invents del segle XX -s'hi conserva l'electricitat, el telèfon i la fotografia- els quals també podem veure'ls a la façana de la Casa Lleó Morera. Domènech va dissenyar aquestes mostres

femenines basant-se amb els físics de les seves nètes. La façana de can Rocosa conserva encara avui tots els trets originals de la típica construcció del barroc. De fet, amb la reforma de 1905 Domènech va voler respectar fins i tot els esgrafiats que emmarcaven les obertures de les finestres i la porta de dovella, però va voler incorporar-hi un gran plafó ceràmic de més de tres metres d'alçada sota l'esgrafiament del rellotge de sol. Aquesta composició ceràmica és obra del mosaicista Lluís Bru i respon a la representació iconogràfica d'una figura angelical. És una prova ceràmica que Domènech va fer a la fàbrica Pujol i Bausis d'Esplugues de Llobregat per destinar-la a la

Escultura al·legòrica de la façana de la Casa Lleó Morera de Barcelona i a la dreta, el guix original, a la masia Rocosa

Arxiu Carles Sàiz

part superior del frontal del pavelló dels distingits de l'Institut Pere Mata, si bé, al final, es va emplaçar a la masia Rocosa que Domènech va convertir-la, durant anys, en un veritable laboratori d'assaig del modernisme català.⁷

CARLES SÀIZ I XIQUÉS

Historiador

[1] El Dr. Marià Serra, va deixar escrit al seu dietari (maig 1888) referent a l'Exposició Universal que "De la gloria d'en Domènech, Canet n'hi te un tros. La feyna del arquitecte, en aquest poble casi tota ella ha sigut feta; en sa casa hi ha treballat hores y més hores, dies y més dies; y el cronista, amich de cor d'ell, n'ha pogut assaborar les primicies y pas ha contemplat com les obres en lo paper dibuixades, prenién cos, y de les ratlles esfumades en venien els cròquis y'ls plànols definitius. Si; a Canet s'han fet los projectes de l'Hotel Internacional, del Restaurant del Parch y de la reforma de la Casa de la Ciutat de Barcelona. ¿Té, donchs, o no participació la nostra vila a la gran minifestació internacional de Barcelona, a la gran Exposició Universal, qual data d'inauguració está fixada pel diumenge dia 20, ab la presencia de S.M. la Reyna Regent y de són fill D. Alfons XIII? Canet n'ha d'estar orgullós y el cronista, apar de la satisfacció que sent per la intima amistat que l'uneix ab el docte arquitecte, experimenta com a canetench el plaer pel tros de gloria que a son poble nadiu li correspon".

[2] L'any 1913, en el pròleg del llibre *Canet en l'Avenir* del Dr. Marià Serra, Domènech va utilitzar la descripció de la masia Rocosa per rememorar l'arquitectura autòctona del poble que poc a poc anava desapareixent. Domènech deia: «*Recordo els vells frontis cornisats pels ràfechs de les teulades, treballats de rajoles; les grans parets llises per fóra, per dins, tot emblanquit de cal; les finestres úniques de pedra, (...) les portes de gran bano de pedra, en arch rodó... y sempre mirant per elles, allí al fons de tot, l'hort (...). La entrada de la casa espayosa, embrassa d'eynes y de trastes de treball (...). Al fons de l'escala tancada, dibuixant los grahons de pedra per baix del envà y el rosetó de mirar a sobre trepat de forats d'estrella, radiants, en creu, de mil dibuixos com de finestral d'iglesia. Y després la gran cuina, menjador y sala de familia alhora, sota el faldar guarnit de paper retallat com una blonda, la llar empedrada, negra y fumosa, ab els calamástechs de ferro encrostissats de sutge; en contrast, l'ample escudeller enrestellat, sempre net y blanch, enfonzat a la paret, guspirejant de pisa lluenta, de les grans plates pintades de blau o ab reflexos (...) y a l'altra paret la ventruda pastera y al costat la boca del forn casolà».*

[3] Aquesta ceràmica va estar feta i comercialitzada per la fàbrica Pujol i Bausis d'Esplugues de Llobregat Arrambador núm. 31 del Catàleg. Projecte d'Antoni Gallissà, 1901. Es troben altres mostres d'aquesta mateixa ceràmica al Mas Casanovas (Esplugues de Llobregat), Casa Juli Font (Canet de Mar), Casa Joaquim de Solà-Morales (Olot), Casa de les Punxes, Palau Macaya i Els Quatre Gats (Barcelona). L'any 1998, l'Ajuntament d'Esplugues de Llobregat va reproduir aquesta rajola dins la seva Col·lecció de rajoles Pujol i Bausis, com a la núm. 3.

[4] També coneguda com "La promesa de les dues corones".

[5] Aquesta prova de guix també va ser publicada a *Garba. Revista setmanal d'art, literatura i actualitats* (20-1-1906), Hemeroteca de la Biblioteca Nacional de España.

[6] Domènech va ser un gran aficionat a col·leccionar rajoles antigues catalanes. Amb l'arquitecte Font i Gumà i també amb Antoni Marià Gallissà va fer nombroses sortides arqueològiques per recollir material.

[7] A finals dels anys 10 Lluís Domènech i Montaner va decidir deixar Barcelona i traslladar-se a viure permanentment a Canet amb la seva esposa, Maria Roura Carnesoltes. Va traslladar-hi la seva voluminosa biblioteca que tenia a Barcelona i la masia Rocosa es va convertir en el refugi de Domènech. Des d'aquí, allunyat ja de tota activitat arquitectònica, dedicà gran part del dia a catalogar totes les plaques de vidre i les dades recollides, durant anys, sobre les esglésies romàniques catalanes. També va acabar a Canet el seu gran estudi sobre l'heràldica catalana, *l'Armonia Històric de Catalunya* (1921) que li valgué el Premi Martorell de

ArxIU Carles Sàiz

Ceràmica de Lluís Bru a la façana de la masia Rocosa i la que es va aplacar al pavelló dels Distingits de l'Institut Pere Mata de Reus

1922. Va fer el seu estudi sobre el baptisteri de Centelles (1921) -amb el qual fou nomenat acadèmic de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona- i va cloure també la seva darrera obra, *La iniquitat de Casp i la fi del Comtat d'Urgell* (1923). Poc després, Lluís Domènech a finals de 1923 fou operat d'urgència i moriria el 20 de desembre d'aquell mateix any. Amb la seva mort, la masia Rocosa quedà tancada durant anys. El 1936, amb l'esclat de la Guerra Civil, les propietats de can Domènech van ser confiscades pel Comitè de Salut Pública. La Casa Domènech es destinà a central de correus. També va ser presa la masia Rocosa, però sortosament no tingué cap activitat i seguí tancada, sense malmetre's res. Anys després encara s'hi conservava la seva excel·lent biblioteca, les proves de guix dels seus projectes, els fitxers del romànic català i els diferents plànols i esbossos de les seves grans obres que sempre va voler deixar a Canet de Mar.